

God 3

In de 2^e helft van de 20^e eeuw gebeurde er iets nieuws met het Godsbeeld. De westerse God werd ontdaan van wat je zou kunnen zien als zijn ‘mannelijke kant’. Hij was de almachtige, soevereine, rechtvaardige, strijdbare heerser. Zijn oordeel, majesteit, daadkracht, tuchtiging en genadige gunst bepaalden voor een deel het leven van de gelovigen. Al deze door de Bijbel aan Hem toegeschreven mannelijke eigenschappen werden nu laag voor laag van Hem afgestript. Die hoedanigheden van God bleven alleen in kleine orthodoxe groepen nog enigszins levend. Alle adjectieven waarmee de ontzagwekkende grootheid van God werd uitgemeten en die het hart van de gelovige in vroeger dagen vervulden van een diep ontzag en die hem tegelijkertijd in vreugde deden uitbarsten, vervluchtigden. Die vreugde had te maken met een sterk geloofsbewustzijn van een machtige driekoppige vijand die alleen door Hem verslagen kon worden en in de beleving ook daadwerkelijk door het geloof in Zijn macht overwonnen werden. Die koppen stonden voor de duivel, de wereld en ‘het eigen vlees’. Dat ‘eigen vlees’ verwees naar de onmacht om het ego te beteugelen. In de christelijke liederenschat van eeuwen her is alles nog aanwezig, we hebben het geloofsbesef van Gods grootheid nog wel op papier. Deze verschuiving in het godsbeeld vindt plaats in de 2^e helft van de 20^e eeuw. Je begrijpt dat ik hier generaliserend aan het betogen ben.

Hoe kwam die verschuiving? Wel, de bewustwording en emancipatie van de vrouw hadden niet alleen invloed in de maatschappij. Ook de persoonlijkheid van God heeft voor de kerk geruisloos een wijziging ondergaan. Zijn karaktertrekken die je als vrouwelijk zou kunnen kenschetsen zoals zijn barmhartigheid, ontferming, troost, zorgzaamheid, begrip, geduld, trouw en mededogen, die in eerder dagen het godsbeeld als het ware ‘in evenwicht’ hielden, kregen bijna ongemerkt een competitief karakter en verdreven tenslotte voor een belangrijk deel de andere eigenschappen, zodat ons postmoderne godsbeeld een nogal vrouwelijke uitstraling heeft. Het christendom spreekt sindsdien meer vrouwen aan dan mannen in de westelijke wereld. In landen waar christenen dagelijks verdrukt en vervolgd worden – dat gaat al richting de 400 miljoen mensen – is de machtige en majestueuze God meer in de geloofservaring aanwezig dan hier. De vijand is daar ook overdonderend zichtbaar. Het godsbeeld in onze regionen is zacht en als het ware kneedbaar. Maar het is een wensbeeld, en dat verlangen heeft zijn uitwerking in het gewone leven. Het betekent dat we de scherpe kantjes van het leven die in het verleden waren geïntegreerd in het dagelijks bestaan, niet meer vinden passen in de huidige geloofsbeleving. De mensheid is altijd gewend geweest aan pover bestaan. Ontbering maakte steeds deel uit van het normale dagelijkse leven. Gelovigen waren vertrouwd met beproeving. Maar *beproeving* wordt in onze dagen als ongewenst en storend ervaren. *Lijden* maakt over het algemeen geen geïntegreerd onderdeel meer uit van het geloofsleven. Het heeft er niets mee te maken voor ons besef. *Gehoorzaamheid*, *lijdzzaamheid*, *commitment*, *volharding* en *overgave* zijn nauwelijks gewone componenten meer van de geloofservaring. De misère van het bestaan levert een probleem op dat we verwijtend aan Gods voeten leggen. Kan Hij nou niet eens een keer ingrijpen? We kunnen doorgaans niet zoveel ontzag voor God meer opbrengen als vorige geslachten lijkt het wel. God is plastischer geworden en daarmee kleiner. Hij krijgt concretere trekken, Hij lijkt steeds meer op een mens zoals wijzelf zijn: een beetje stuurs, een beetje hulpeloos, een beetje ontredderd. Een beetje Grieks, zeg maar. Maar we zien Hem niet snel meer als de Eeuwige.

Niet alleen het individualisme en het vrouwelijke godsbeeld hebben aan het christelijk geloof een andere aard, een nieuwe signatuur gegeven. Het komt ook door het gegeven te

moeten leven in een eeuw waarin de diepste afgrond van de menselijke natuur zich onontkoombaar aan ons heeft geopenbaard. Shakespeare was een eind op weg om zich in dat riool in te graven. Kijk naar Othello of Titus Andronicus en je voelt je een week beroerd. Maar wat er vier eeuwen later in werkelijkheid plaatsvond aan menselijk bederf in het grootste deel van de wereld gaat zelfs Shakespeares voorstellingsvermogen verre te boven. Zoveel wreedheid op zoveel plaatsen op aarde... De reactie daarop kan wellicht wat onverwacht zijn. Een populair beeld van God dat zich in het Westen heeft ontwikkeld is dat van een adresje voor het opknappen van allerlei zaken, een fixer, een probleemoplosser, een instantie, een loket. Wie verzint zoiets. Maar toch sluit dat godsbeeld heel goed aan op onze levenservaring in de 21^e eeuw. Is de wereld ooit zo massaal geconfronteerd geworden met het morele faillissement van de mens als in de laatste 120 jaar? Dat we hier in ons kleine hoekje al driekwart eeuw vrede kennen doet daar weinig aan af. De ontzetting over wat er de afgelopen eeuw aan monsterlijks is gebeurd is als een donkere deken op ons collectieve bewustzijn neergedaald. We zijn onderhuids ontredderd, en willen van God dat Hij ons behoedt voor pijn en lijden en ellende en wanhoop en verdriet en druk. We willen zo graag gelukkig zijn, zo graag. Maar ons protest en onze smeekbeden blijken niet te werken. God laat zich voor ons besef niet gebruiken als sociale dienst. Er is geen hulp van boven op afroep – ik spreek generaliserend. God blijkt in de praktijk minder kneedbaar dan we voor ogen hadden. Ook ons godsbeeld kan niet op één been lopen, om het metaforisch uit te drukken. Het wordt overvraagd als we alleen één kant ervan serieus nemen. Wie uitsluitend vanuit Gods mannelijke kant wil geloven en leven wordt onredelijk en hardvochtig. We zien dat gebeuren in sektes en ultra-orthodoxe bewegingen. Maar wie slechts de vrouwelijke kant van God wil omhelzen – en dat lijkt in onze tijd te gebeuren in het grootste deel van de kerk – kan daar alleen mee leven zolang alles op rolletjes loopt. Zodra de misère zich aandient en het geloof wordt gefrustreerd, is dat voor ons selectieve besef nog maar heel moeilijk te rijmen met een ‘goede God’. Maar de misère is er sowieso al. De gruwelen en verschrikkingen van de hele wereld en van dit moment dringen niet alleen onze huiskamers binnen via het nieuws. Ook de membranen van onze zenuwen en poriën en genen worden doorboord met het algehele onheil. Het dringt ons bewustzijn binnen. We kunnen wel doen of we gewoon doorgaan en hooguit een klein beetje afstompen wanneer een donker kind ons onder etenstijd op de televisie vertelt dat hij vanavond zonder eten naar bed moet omdat er niks in huis is vanwege de chronische armoede. Maar dat ‘gewoon doorgaan’, dat gebeurt gewoon niet. Zolang we een hart hebben zal dat geraakt en gekwetst worden. Iemand schreef in een Straatkrant: ‘Ik wil niet meer liefhebben, want het loopt toch op niks uit en de pijn die dan komt is ondragelijk.’ Wij kunnen de wereld eenvoudig niet aan. De grote vraag van gelovigen in onze moderne westerse samenleving is dan ook *waarom* God al die ontzettende dingen toelaat en weigert er iets aan te doen. Die vraag kaatst niet naar onszelf terug omdat we onze beschaving waartoe de welvaart ons in staat stelt, verwarren met moreel goed zijn. Ook briljante geesten tuinen erin, waardoor hen een uitspraak als ‘De meeste mensen deugen’ wordt ontlokt. De booswichten zijn altijd anderen.

Misschien kunnen de eerste woorden van de Bijbel ons helpen om wat scherper te focussen op God als de Eeuwige. Dat geeft een wijder perspectief. Soms mag je even over de grens van het leven heen kijken en een blik werpen in de eeuwigheid. Ons verdriet en onze pijn staan in geen verhouding tot de vreugde die daar voor ons in het verschiet ligt. Met die woorden troost Paulus ons. Was zijn tijd soms zoveel fijner dan de onze? Voor die vraag bestaat geen weegschaal. Maar de troost is even hardnekkig als de

ellende. En de eerste gaat het winnen. De Eeuwige schiep in het begin. Dat deed Hij om aan het eind deze schepping tot volmaaktheid te brengen. Dat kun je zelf wel bedenken. Waarom heeft Hij het anders geschapen? Hij zal alle tranen van onze ogen afwissen. Dat is de belofte die al is vervat in de zeven Hebreeuwse woorden waarmee de Bijbel begint.